

po rozladění, způsobeném za kampaně rurské. Při tom bude však dbát, *aby neměla rázu aliance*, který jí dodal k neprospěchu věci Chamberlain, a bude pracovat především prostřednictvím Společnosti národů. Vytvořil zvláštní úřad pro soustředění úsilí hospodářské obnovy pod vedením známého odborářského vůdce *Thomase*. Bude podporovat program vnitřního míru v průmyslu, rozvíjený společnými konferencemi dělnickozaměstnavatelskými pod vedením lorda Melchetta a odboráře Benn Turnera. Portefeuille zahraničí převzal generální sekretář strany *Henderson*, který za války representoval nacionální kurs v dělnictvu, byl účastný ve vládě *Lloyd Georgeov* a interesoval se od té doby vždycky živě o otázky zahraniční politiky. Jeho zásadní souhlas s myšlenkou revise mírových smluv nelze považovati za žádné povzbuzení rozvratných snah maďarských ve smyslu agitace *Rothermereovy*, nýbrž jedině za theoretickou myšlenku vybudování pravomoci a významu Společnosti národů, jak to naznačuje čl. 19 Úmluvy. Dělnická vláda přichází k moci za nejpriznivějších auspicií mezinárodních po vyřešení problému reparačního, kdy ani s francouzské strany nečiní se již zásadních překážek rychlému vyklizení německého území. Celá veřejnost, nejen anglická, je příznivě naladěna pro dílo míru, které v souladu s americkým presidentem *Hooverem* může se dobře podařiti.

Dr. Rudolf Procházka.

Z REVUÍ A ČASOPISŮ.

ZVLÁŠTNÍ ODBORNÉ KURSY PRO ÚŘEDNÍKY SPRÁVNÍ.

V časopise »*Deutsche Juristen-Zeitung*« ze dne 1. ledna 1929, vydávaném v Berlíně, vyšel článek státního ministra mimo službu *Dr. Saemische* o minulosti a budoucnosti »*Deutsche Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung*«. Pisatel (předseda uvedeného Sdružení) pojednává tu o dalším právnickém sebevzdělávání úředníků-právníků a soudců v dobrovolných kursech, jež pořádá po řadu let uvedené Sdružení.

Poněvadž by bylo svrchovaně žádoucí, aby se i u nás ujala podobná uslechtilá a užitečná myšlenka, dovoluji si uvést pro informaci interesovaných činitelů i širší veřejnosti stručně obsah článku:

Sdružení trvá již přes 25 let. Myšlenka, aby se organisovalo další vzdělávání soudců a úředníků správních, vznikla v Prusku. Tvůrci této myšlenky pomýšleli původně na to zříditi jakousi akademii. Plány ty však ztroskotaly a došlo jen ke zřízení samosprávného orgánu (podporovaného některými resorty, zvláště pruskými ministerstvy kultu, spravedlnosti a vnitra), jež pořádá dvakrát do roka zvláštní kursey. Prostředky finanční poskytovalo ministerstvo financí. Aby se udržela vědecká úroveň kursů je členem předsednictva Sdružení trvale podle stanov přednosta universitního oddělení ministerstva školství; tím je zaručeno spojení s vědou, pěstěnou na universitách. Vedoucími orgány jsou jednak vynikající úředníci různých resortů, jednak řada universitních profesorů; v rukou těchto je převážně příprava a vedení kursů.

Všude je patrna snaha po spojení, po úzké spolupráci theorie a praxe. V kursech se navazuje na vědomosti nabyté školským studiem. Frekventantu má se dostati *širšího rozhledu*; má nabýti správný vztah k celému státnímu a veřejnému životu; má se sám považovati za část velkého celku, za kolečko velkého hodinového stroje.

Sdružení považuje za nutné, aby úředníci vyšší služby byli v živém, ale objektivním styku se všemi problémy veřejného života (hospodářského, státního, politického a sociálního).

Tyto dobré snahy Sdružení došly všeobecného uznání a ze Sdružení původně jen pruského vzrostlo celostátní říšské Sdružení, podporované všemi státy (zeměmi), městy a samosprávnými svazy atd. I Rakousko přistoupilo k Sdružení.

Kursey se konají dvakrát do roka a trvají vždy tři neděle. (Část z toho započítává se do dovolené.) Konají se úmyslně v různých městech, často i menších (zvláště v lázních), aby úředníci poznali celou

oblast říše. Přednáší se ráno, částečně i odpoledne, po případě i večer. Jsou též debatní večery, konverzační cvičení, prohlídky míst, družné besedy a p. Účastníků bývá 400—500.

Poslední tři semestry (podzim 1927 a rok 1928) měly zvláštní úkol a program, odchylný od programu jiných let: Vylíčiti v systematickém pořadu přednášek, jaké změny prodělaly v Německu od konce války hospodářství, stát, právo, politický a sociální život a jaké problémy, závěry z toho vyplývají. To byl jakýsi celkový plán a přehled.

Budoucí kursy pokusí prý se systematicky probírat problémy, jež se té doby vynoří resp. jež se dostanou do popředí veřejného života, zvláště otázky různých reforem. Zejména bude věnována pozornost reformám justiční správy, problému poměru říše a země. Jednotící ideou při vedení kursů má být problém: Člověk ve státě a v životě hospodářském.

Sdružení má v úmyslu uskutečnit mezi jiným opět cesty do ciziny, jak tomu bylo před válkou, aby úředníci mohli z vlastního poznání nahlédnouti i do hospodářství a poměrů cizích států, aby mohli srovnati poměry domácí a cizí a aby poznali, jak se cizina dívá na Německo, jak se jeví věci německé, pozorují-li se z ciziny a p.

To jest stručný obsah uvedeného článku.

Stará, velká říše, s bohatou, dlouholetou tradicí pečuje a stará se už přes 25 let o další široké právní a hospodářské vzdělání svých úředníků a soudců, chce mítí vedoucími funkcionáři úředníky širokého celostátního rozhledu, sledující a znající všechny nejdůležitější problémy práva a hospodářství státního, nechce krátkozraké byrokracie, která se spokojí s vědomostmi nabytými za studentských let, a úřaduje automaticky bez radosti, iniciativy a ztrnule.

Československo, mladý stát s malou, nepatrnou tradicí a se spoustou nových norem a problémů právních a hospodářských, s dualismem právním, potřebovalo by podobných kursů velmi naléhavě. Dosud se této úlohy nikdo neujal, ač by to bylo pro stát, občanstvo i úředníky samé velkou zásluhou. Mám za to, že je tu na straně státu zájem tak veliký a že by prospěch pro stát z dalšího vzdělávání byl tak značný, že by se organizace a vedení dalšího vzdělávání měly ujati státní orgány a to po mém soudu v první řadě ministerstvo školství, ministerstvo vnitra a po případě ministerstvo spravedlnosti.

Nebo i university za podpory interesovaných resortů mohly by se též věci ujmouti. Přednášejícími museli by být arci nejen theoretici, nýbrž i praktici. To jest jeden ze základních požadavků, má-li mítí věc praktické výsledky.

Bylo by žádoucí, aby i odborové organizace úředníků s vysokoškolským vzděláním věnovaly uvedené otázce pozornost, vzaly ji za svou věc a přičinily se o její uskutečnění.

Kapitál na věc uvedenou věnovaný vrátí se všem mnohonásobně zpět.

Dr. Hándl.

O POLITICKÉ A SOCIÁLNÍ DEMOKRACII.

Do Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie (ročník 7., sešit 2.) napsal Alfred Meusel zajímavou studii pod názvem Zur Problematik der politischen und sozialen Demokratie, jež má za účel osvětliti vztahy mezi demokracií politickou a sociální. Politickou demokracií rozumí vládní formu, v níž mají státní občané ústavou zaručené právo spolupůsobiti poměrně stejně na vytváření státní vůle, čili: demokracie znamená totožnost vládnoucích s ovládanými. V moderní domokracii, která zahrnuje veliké množství státních občanů na rozlehlém teritoriu, projevuje se tvoření vůle prostřednictvím parlamentu a vytvářením parlamentní většiny. Od pojmu politické demokracie nutno ostře odlišovati pojem demokracie hospodářské. V hospodářské organizaci opírající se o společné vlastnictví výrobních prostředků bylo by učiněno úplně zadost požadavkům hospodářského demokratismu, i kdyby skorápkou kapitalistické minulosti zatížený socialismus podržel zásadu různé odměny za různorodé výkony; ba tato zásada musila by býtí tím jasněji vyzdvížena jakožto třídící princip v příjmové pyramidě, čím více by

odpadala zásada roztržidovati příjmy podle míry vlastnictví, které dnes zmíněný princip překlenuje a částečně i potlačuje. Jinými slovy: v demokraticky organisované hospodářské společnosti nebylo by už hospodářských skupin, které by mohly na základě svých vlastnických práv k určitým výrobním prostředkům realizovati jistý příspěvek na obstarání si statků, vytvářený právě těmito výrobními prostředky, jako svůj osobní důchod; osobní a funkční rozdělování hodnoty nebylo by již totožným. Tím by se odstranilo to, co nazval Sombart aristokratickým prvkem v kapitalismu, a bylo by dosaženo i v hospodářské sféře identifikace: vedoucí a vedení nebyli by již rozlišováni podle míry bohatství, které tají v sobě moc; hospodářská společnost přeměnila by se ve společnost dělníků, z nichž ti (a i tu přirozeně menšina), kdož provádějí dělbu práce ve smyslu racionalizace, byli by pověřeni funkcemi vůdčími a disposičními.

Pod tímto zorným úhlem jest analogie mezi politickou a hospodářskou demokracií dalekosáhlá; všechny problémy, které vznikají politické demokracii ze skutečnosti »přenášení vůle« a »zastoupení«, objevují se i v demokracii hospodářské. Přes to však nutno dle Meusla pevně trvati na tom, že politická a sociální demokracie nemají vespolek co dělat, že patří do dvou různých sfér společenské skutečnosti. Zajisté se vyskytuje prvotně jistá politická demokracie, která není hospodářsko-demokratickou, jistá hospodářská demokracie, jež není politicko-demokratickou. Vyskytují se »čistí« demokrati, kteří jsou sice nakloněni určitým sociálním reformám, odmítají však důsledné vybudování hospodářsky sociálního demokratismu jakožto socialismus; vyskytují se sociální demokrati (nikoli ovšem ve smyslu politického stranictví), kteří nemusejí býti orientováni zase politicko-demokraticky. *Výslednicí vývoje devatenáctého století jest však spojení obou těchto proudů, které jsou samy o sobě a podle svého původu odděleny.* Rodící se sociální volnost spojila se s novou politickou velmocí a propůjčila jí tak údernost své masové energie.

Toto spojení dělnictva s demokracií nevytvěrá však výhradně z více méně náhodně dějinně časově souřadnosti, nýbrž z hlubšího poznání toho, co může dělnictvu přinést politická demokracie. Společnosti se industrialisují; industrialisace přináší sebou kvantitativní i kvalitativní vzrůst proletariátu; propůjčení plných státoobčanských práv proletariátu musí vésti konečně k tomu, že demokratická státní forma nabývá sociálního obsahu, který jí dává dělnické hnutí — politická demokracie končí konečně demokracií sociální, nalézá v demokracii sociální své nutné vyvrcholení.

Na otázku, jak se chovají různé společenské vrstvy k demokracii, možno odpověděti, že vysoká buržoasie nechtěla demokracie, že si nepřejí opravdu demokratického státního zřízení, jak o tom svědčí dějiny Francie, Anglie, Německa. Složitější jest otázka, pokud jde o poměr intelektuálů, inteligence k demokracii. Intelektuál chápe ideu individuální svobody, jež jest opravdu vlastně jeho ideou; neboť kdo potřebuje větší míry svobod, než duchový člověk! Politika zásadně orientovaná ideou svobody nutí uznat, že se má přiznati každému jedinci určitá míra práv na svobodu a sebeurčení, nutí tudíž k požadavku demokracie. Proti tomu působí však známé »Odi profanum vulgus«, je to hrůza z »kolektivního člověka«, která se tím více pociťuje, čím hlasitěji zaznívá ulicemi velkoměsta pochod dělnických bataillonů. Intelektuál nemůže se vzdáti ideje demokracie, přece však se zároveň hrozí její reality. Vrstvy označované v tak eminentně vysoké míře jako »měšťanské« daly nejvyšší motiv k popudu (pro demokracii), ale nedaly žádného popudu k dalšímu vývoji tohoto hnutí. Vzrůst proletářských mas a s tím nutně související pokus odstraniti nesrovnalost mezi politickou demokracií a hospodářskou autokracií změnily vlašnost a lhostejnost k demokracii částečně v otevřený odklon od ní a v nenávisť k ní, takže konec konců zbývá přece jen dělnictvo jako opravdu silná opora politické demokracie; zbude-li i nadále, jest právě otázkou.

Zkušenost posledních let nás poučila, že výše charakterisovaný amalgamovací proces mezi politickou a sociální demokracií nebyl tak pevný, jak se své doby zdálo. V zemích se silným charakterem agrárním a maloměšťanským zůstal stále živým protiparlamentní spodní proud moderního dělnického hnutí posilovaný nejrůznějšími momenty: tradicí o činnosti tajných organisací, sociálně psycholog-

kou dispozicí určenou spíše »elánem« a nadšenými činy než získáváním členstva a prostou činností organizační, smutnými zkušenostmi s politiky, kteří využili socialistických stran a parlamentních frakcí jako odrazového můstku pro svou osobní ctižádost. A příklad, který dalo sovětské Rusko v ohledu zničení »měšťáckého parlamentarismu«, působí na smýšlení levých socialistických skupin v Evropě a přes hranice Evropy. A tak zdá se býti velmi dobře možnou poněkud paradoxní situace, že buržoasní a proletářské vrstvy odkloňují se od demokracie — a to jedny proto, poněvadž dělá příliš *mnogo*, druhé pak proto, že dělá příliš *málo* ve smyslu sociálně demokratickém. Každý chce prostě dáti demokracii jiný obsah, než jaký jest možným; každý se obává, že nějaká trvalá menšina bude potlačena a že následkem toho nebude mu možno nikdy už dosáhnouti totožnosti jeho vůle s vůlí národní. Pak nastane kolem demokracie prázdnota, a jest jisto, že demokracie bude do ní vržena na kratší nebo delší dobu, byt' se i na čas udrží vahou svého někdejšího bytí.

Druhý myslitelný případ je ten, že výstřelky diktatury socialismu zastrašené měšťanské skupiny seskupí se kolem demokracie jako kolem posledního útočiště potlačovaných; tak bylo tomu v Německu v prvních měsících revoluce, tak v Anglii v době »generální stávky«. V zemích se starou demokratickou tradicí jest apel na demokratické instinkty bezesporně velmi účinný. Vždy však všude tam jest potom vznikající situace tak složitá, že se jí nedostává jistoty stability. Demokracie nemůže tu vyvrcholit sociálně — to jest právě podmínkou, za které dojde souhlasu měšťanstva; nemůže se však vyvinouti ani jako čisté zastoupení zájmů kruhů majetných, poněvadž jí k tomu chybí stejnorodost jejího složení. Důsledkem toho jest nejpravděpodobněji vleklá krize, v níž po kroku kupředu následují dva kroky dozadu.

Demokracie může býti zničena zásahem k diktatuře odhodlaného socialismu, unášeného představou, že jest připravovatelem »pravé« demokracie. Než i tento heroický a aktivistický socialismus musil by počítati s prostou skutečností, že lidé chtějí žít. Poněvadž by jeho útok směřoval nejen proti organizaci politického panství, nýbrž i proti sociálnímu základu společenské stavby, jest otázkou, mohl-li by nahraditi to, co dělá kapitalismus, pokud jde o obstarávání statků. Mohl by to učiniti, kdyby se bývaly splnily marxistické předpovědi ohledně dynamiky hospodářského procesu; nemůže tak učiniti, poněvadž se tyto předpoklady dodnes nikde nevyplnily. Tak by skončil tam, kde začíná jeho umírněnější, revisionistický bratr: u kompromisu. Nikoli ovšem kompromisem politickým, nýbrž hospodářsko-sociálním. A to zase s tím rozdílem, že by tu vznik a uplatňování se kompromisujících tendencí bylo nanejvýš ztíženo utrpením bojů, dobrovolně nebo násilím odhlasovanou ideologií, celým předcházejícím vývojem. To je sice důkaz proti *možnosti*, nikoli však proti *nutnosti* kompromisu.

Jako poslední východisko z naznačeného dilematu zůstává podle Meusla cesta, kterou se dala německá sociální demokracie. Hájí-li strana politicko-demokratickou státní formu, a musí tak činit stále intenzivněji, čím stává se zřejmějším, že vlastní vymoženosti revoluce dlužno hledati ve sféře politické, stává se demokratická republika vlastní hodnotou; neposuzuje se už jako účelný prostředek k rozhodování třídních protiv. Dále: získání socialistické většiny jest v této porevoluční, reakčním tendencím přístupné době zvláště nepravděpodobným. Nechce-li se strana úplně vzdáti svého hospodářsko-demokratického konečného cíle — což nemůže přirozeně už proto, poněvadž by zapudila dělnické masy, které tvoří její jádro, do komunistické oposice — tož musí se pokoušeti získávati nové přívržence částečně mezi dělníky, částečně však také ve vrstvách, které jí byly do revoluce úplně nebo téměř úplně nepřístupny. To však znamená: kompromisní politiku *uvnitř* strany; neboť tito úředníci, zřízení, příslušníci svobodných povolání přinášejí sebou svá zvláštní přání, sklony a zájmy s přáním, aby se na ně bral zřetel. Že v době, kdy není socialistické většiny, každý praktický krok k moci znamená býti odkázán na jiné strany a dělati tudíž kompromisní politiku zvenčí, jest jasno. Tak mění se sociální demokracie v silně sociálně politickou stranu hájící demokratický stát. *Kam až půjde touto nastoupenou cestou, nikdo neví; že však byla tato cesta nastoupena, jest jisto.*

Ak.

PROMULGACE ZÁKONŮ A SOUDCOVSKÉ PRÁVO ZKOUMACÍ.

O tomto tematě uveřejňuje v *Prager juristische Zeitschrift*, č. 9, 1929, instruktivní pojednání soukr. docent právnické fakulty německé university Dr. Adler. Autor, známý v odborné literatuře zejména cennou publikací „*Die Grundgedanken der tschechoslowakischen Verfassungsurkunde*“ (1927), navazuje ve svém článku na literární diskusi, vedenou u nás o tom, jaký právní význam sluší přikládati podpisu presidenta republiky na zákonech (§ 51 úst. list.)* a přikloňuje se k názoru, spatřujícím v podpisu presidentově ověření, že zákon vznikl způsobem předepsaným pro vznik zákonů právním řádem, t. j. vidí v podpisu presidentově tak zv. úkon *promulgační* (ověřovací), jež třeba přesně odlišovati od úkonu *publikačního* (vyhlašovacího). Tento přísluší podle našeho právního řádu ministerstvu vnitra.

Adlerův článek je netoliko objektivním referátem o názorech projevených dosud o této otázce, nýbrž také cenným příspěvkem k diskusi. Tak zejména poznamenává *Adler* velmi případně, že vzhledem k právním účinkům podpisu zákona presidentem republiky je nutno spatřovati v presidentově podpisu promulgaci, poněvadž nelze připustiti, že tak závažné důsledky mají býti vázány na akt, jež by president prováděl do jisté míry mechanicky, aniž by se s právní relevancí vypořádával s otázkou legality předchozího řízení. Nelze tedy chápati presidentův podpis na zákoně jako pouhou formalitu, jak to tvrdí někteří naši právníci.

S institucí promulgační souvisí úzce soudcovské zkoumání zákonů. Soudcovské zkoumání zákonů zahrnuje v sobě totiž také přezkoumávání samého úkonu promulgačního. Neboť soudce, přezkoumávající otázku regulérního vzniku zákona, provádí eo ipso kontrolu zkoumání, jež vyplývá z aktu promulgačního. Kdežto však v jiných zemích jsou prudké spory o tom, přísluší-li soudům — v předpokladu, že otázka soudcovského zkoumání zákonů není pozitivně-právně řešena — zkoumati platnost zákonů, jest v právu československém soudcovské zkoumání a jeho rozsah pozitivně-právně upraven. Tím však nejsou vyloučeny jakékoliv pochybnosti. Tak není jednotného názoru 1. přezkoumává-li ústavní soud zákony také po stránce formální, t. j. po stránce regulérního vzniku; 2. působí-li náleze ústavního soudu, jímž prohlašuje se určité zákonné ustanovení za neplatné, *ex tunc* či *ex nunc*.

Adler zaujímá ve svém článku stanovisko k těmto sporným bodům. V prvním připojuje se proti názoru *Hartmannovu* k panujícímu mínění, že totiž ustanovení zákona o ústavním soudě (§ 18) vylučují přezkoumávání zákonů po stránce formální, konstatuje však právem, že toto omezení přezkoumávací činnosti ústavního soudu není v souladu s čl. I. uvoz. zák. k úst. listině. V druhém z obou sporných bodů reviduje *Adler* pod vlivem vývodů *Hartmannových* svůj dřívější názor, že náleze úst. soudu působí *ex nunc*, v tom směru, že přiznává mu nyní účinek *ex tunc*. Tím by ovšem odpadla výtka protiústavnosti § 20. zákona o ústav. soudě, který byl dosud převážně a ve shodě s důvodovou zprávou k zák. o úst. soudě vykládán tak, že přiznává nálezu úst. soudu účinnost *ex nunc*.

Dlužno ovšem uvést, že již před *Hartmannem* vyslovil a odůvodnil *Tarabrin* (Parlament, VI r., č. 3.) názor, že i podle zákona o úst. soudě působí náleze úst. soudu *ex tunc*, třeba s jinými důsledky než jak je vymezuje *Hartmann*.

V závěru své studie uznává *Adler* význam promulgační a soudcovského zkoumání podle práva československého jakožto ochranných institucí proti eventuelním přehmatům Národního shromáždění, třebaže ochrana, kterou skýtají, není zcela dokonalá.

Dr. Jar. Krejčí.

* K diskusi podal podnět spis podepsaného referenta *Promulgace zákonů, její vztah k sankci, vetu, publikaci a soudcovskému zkoumání zákonů* (1926), v němž autor dovozuje, že právo československé zná instituci promulgační zákonů. — Viz též *Tarabrinovy* články »Promulgace zákonů v právu československém« v *Moderním státě*, I. ročník.

I. PŮLLETÍ JE U KONCE! Doplatte nám nedoplatky na předplatném!
II. PŮLLETÍ ZAČÍNÁ! Poukažte nové předplatné! — Složní list přiložen.

DESET LET ČESKOFRANCOUZSKÝCH OBCHODNÍCH STYKŮ (1918–1928.)

Dr. Alfred Fichelle, místopředseda pražského Francouzského ústavu a známý odborník v hospodářských otázkách poválečných, věnoval tomuto thematicu podrobnou studii v březnovém čísle revue *Le monde slave*. Nemůžeme zde bohužel reprodukovat statistická čísla, na jejichž podkladě sleduje Dr. Fichelle rozvoj obchodních styků mezi ČSR. a Francií. Spíše si chceme všimnouti oné části studie, kde autor srovnává směrnice, jimiž se s obou stran tyto styky řídily. Francouzská obchodní politika je upravena zákonem z 16. července 1875, který dává toliko výkonné moci právo uzavírat smlouvy. Obchodní smlouvy mohou vejít v prozatímní platnost bez schválení parlamentu. Sněmovna je schvaluje toliko tehdy, obsahují-li změny celního sazebníku. Podle zákona z 11. ledna 1892 mohla Francie poskytnouti výhodu minimálních sazeb zemím, jež jí poskytly nejvyšších výhod. Avšak zákon z 29. července 1919 zrušil toto ustanovení a na druhé straně zvýšila Francie po válce značně cla obávajíc se měnového dumpingu některých zemí. Francouzští vyjednaváci, vázaní ochranářskou politikou Francie, byli tedy ve značných nesnázích při jednáních s ČSR., která mohla Francii poskytnout největší výhody. Kromě toho vyjednávání o obchodní smlouvy přešlo ve Francii po válce s ministerstva zahraničních věcí na ministerstvo obchodu, jež snáze podléhalo přáním velikých hospodářských skupin. Konečně francouzské stanovisko k ČSR. v obchodních věcech určoval také ve značné míře poměr Francie k Německu. Francouzští obchodníci se obávali, aby výhod, jež by Francie poskytla ČSR., neužilo nepřímě Německo, s nímž měla ČSR. úzké obchodní styky a jež by snad bylo mohlo nepřímě přes ČSR. uváděti své zboží na francouzský trh. Toto vše vedlo k mnohým nedorozuměním, poněvadž čl. vyjednaváci nerozuměli často, proč Francie nechce obchodně vyjít vstříc svému politickému spojenci. — V ČSR. byly obchodní poměry jiné. S počátku musila se uchýlit také k ochranářskému systému, který jí jako vývoznímu státu nejméně vyhovuje, a první smlouvy byly smlouvami kompenzačními. Avšak tento abnormální stav trval pouze do 1922, od kdy nastoupila ČSR. obchodní politiku na základě zásady nejvyšších výhod. — Francie uzavřela dosud s ČSR. tři obchodní smlouvy. První, podepsaná 4. listopadu 1920 (v platnosti od 3. května 1921) pozbyla významu, jakmile Francie v r. 1921 zvýšila cla. 17. srpna 1923 uzavřena tedy nová smlouva, v níž Francie opět nemohla poskytnouti ČSR. nejvyšších výhod; proto čl. hospodářské kruhy nebyly s touto smlouvou spokojeny a vymáhaly její revisi. Dr. Fichelle upozorňuje, že se i v ČSR. objevil podobný faktor jako ve Francii: nátlak průmyslových kruhů na vyjednavče. Když konečně uzavřela Francie s Německem smlouvu v srpnu 1927, došlo k třetí obchodní smlouvě ČSR. s Francií z 15. dubna 1928, jež konečně poskytuje ČSR. nejvyšší výhody. — Autor studie podává tyto závěry: Dosavadní styky byly proto často svízelné, poněvadž na jedné straně Francie byla vázána svými zákonnými předpisy a hlavně svým poměrem k Německu, na druhé straně pak ČSR. byla v těžkém poválečném postavení: neměla dobrého přístupu k moři, musila znovuzřizovati obchodní střediska, jež byla před válkou často mimo její území, zápasila s měnovými obtížemi a podléhala sousední mohutné hospodářské síle. Dr. Fichelle soudí, že je především třeba rozhojňovati příležitosti přímého styku mezi čl. a francouzskými obchodními kruhy. Ukazuje na důležitost Francouzsko-československé obchodní komory v Paříži, pražského veletrhu a francouzských veletrhů v Lyonu, Lille a Bordeaux. Soudí, že české obchodní kruhy musí kromě svých starých styků s Vídní vyhledávatí mezinárodní trh pařížský. Doba nedorozumění přešla — nyní bude nutno úsilivnou prací s obou stran rozhojnití obchodní styky.

Dr. K. Jk.

LITERATURA.

DR. F. SOUKUP: 28. ŘÍJEN 1918. Předpoklady a vývoj našeho odboje domácího v československé revoluci za státní samostatnost národa. Nákladem Ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený) a »Orbisu« v Praze 1928. Dva díly, stran 570 a 1252, vázané za Kč 125.—.